

PROLOGAS

„Viskas prarasta“

1780 m. rugsėjo 25 d.

Vest Pointo fortas, Niujorkas

TAS AUKŠTASIS, GENEROLAS DŽORDŽAS VAŠINGTONAS, perdavė žinutę, kad pusryčių vėluos. Svarstau, ar rūpestingai suregztas planas jau ima pamažu irti? O gal tai tiesiog pranešimas: kolonistų vadas vėluoja, taigi nespės virėjos ir ponios numatytu laiku. Padėkoju pasiuntiniui, tamsiaplaukiam generolo favoritui ponui Aleksandriui Hamiltonui, ir grįžtu į podėlį. Bet šis dienotvarkės pokytis, regis, pranašauja didesnę neišvengiamybę. Širdį ima mausti nuo stiprėjančio įkyraus įtarimo – mano šeimininkei nepavyks.

– Ką jis sau mano – atidėti pusryčius? – miltų debesų burbteli ponia Kvigli, bet tešlą minko kaip minkiusi. – Duona sudegs, arbata per daug pritrauks, o persikus apspis musės.

– Jis – Kontinentinės armijos vadas. Veikiausiai generolui Vašingtonui yra tekę susidurti su grėsmingesniais priešais negu musės persikuose, – ponas Kviglis, šeimininco vyresnysis liokajus, apžiūrinėja save sidabrinio arbatinio paviršiuje, čiupinėdamas alavines livrėjos sagas.

– Pamanys, kad mes kokie necivilizuoti kaimiečiai! – atšauna ponia Kvigli vyrui. Iš kuodo išsprūdusios jos baltos garbanėlės dabar

dar šviesesnės nuo nusėdusių miltų tumulų – visai kaip mano ponios pudruoto peruko.

– Eik jau, eik jau, Konstanca, – senukas patapšnoja žmonai per nugarą. – Viskas bus gerai. Einu pranešti šeimininkui Arnoldui, kad vėluosime.

Ponas Kviglis išeina iš prirūkusios virtuvės, o aš jam įkandin. Nerandu jėgų senukui pasakyti, kad jis klysta.

Šeimininkė, šįryt pakirdusi puikios nuotaikos, dėl suirusios dienvarkės nesuka sau galvos.

– Argi galima šiandien nedžiūgauti?

Ji žiovauja, o aš atitraukiu užuolaidas, įleidžiu švelnios šilto rugėjo ryto saulės spindulių ir iš sodo vidun plūsteli prinokusių persikų aromatas. Pagaliau vos po kelių dienų išsipildys jųdviejų su vyru svajonė. Prestižas ir turtas, tiek laiko vis išslydavęs jiems iš rankų, lyg kokia meilužė gundomai besisukiojusi jiems prieš akis ir vėl pasislėpdavusi po šydu, dabar jau visai čia pat. Ne, mano poniai šiandien niekas nesugadins puikios nuotaikos.

Už lango lyg laukinių būgnai pašėlusiai sukaukši arklio kano pos – atjoja antras pasiuntinys.

– Dar vienas? Dievulėliau, šįryt mūsų namuose turbūt didžiausias sąmyšis palei visą Hadsoną, – šeimininkė sukikena ir trukteli plačias baltų lininių naktinių rankoves. – Negi jie nežino, kad šįryt pas mus pusryčiauja Vašingtonas ir jo vyrai? Lyg tie jų reikalai bent dieną negalėtų palaukti, – ji atsidūseja, jos veidas pailsėjęs ir gaivus, dailiai gaubiamas palaidų šviesių garbanų. – Eik, pažiūrėk, ko jie nori, – ji krypteli galva, ir aš išeinu iš kambario, siaurais mediniais laiptais lipu žemyn.

– Traukis, ciuci, – nuo durų atitraukiu šunį. Prisidengusi akis nuo laiptelio stebeiliju į ūksmingą keliuką. Raitelis iš mirguliuojančios storų medžių priedangos išneria į skaisčią ankstyvo rytmečio šviesą. Širdis nejučia krūpteli, prisiminus kitą rytą ir kitą raitelį, skubėjusį šiuo keliu.

Anas kareivis tada atjojo pas mane. Bet nevalia leistis į svaigias svajas, šiandien nevalia.

Šis vyras be generolo ženklų, vadinasi, jis ne iš Vašingtono stovyklos. Jis atlekia gąsdinančiu greičiu, savo nusivariusį žirgą negailestingai ragina dulkėtų batų pentiniais. Sustoja vos per pėdą nuo manęs, žirgas uždusęs, o raitelis stūkso virš manęs lyg koks Apokalipsės raitelis, atskubėjęs mums pranešti apie pasaulio pabaigą. Atlošiu pečius, o vyras nulipa nuo žirgo ir pakelia dulkių debesį. Jo uniforma purvina, plaukai sulipę nuo prakaito.

– Kuo galėčiau padėti? – lyg cerberis užstoju namo duris.

– Man reikia pasikalbėti su generolu majoru Benediktu Arnoldu, – dar neatgavęs kvapo, dulkių debesio gaubiamas pasiuntinys sunkiai žengia artyn. – Panele, pagirdykite žirgą. Man reikia pasikalbėti su generolu!

Vyras įbruka man pavadį ir nieko daugiau nepaaiškinęs nusvirduliuoja prie paradinių durų.

Girdžiu, kaip šiam vienišam raiteliui šuktelėjus šeimininko vardą, namuose kyla sąmyšis.

– Kur generolas Benediktas Arnoldas? Benediktui Arnoldui skubus pranešimas iš pietų Hadsono.

Pririšu žirgą prie stulpo, patyliukais vėl šmurkšteliu vidun ir įsitaisau ant laiptų antrame aukšte, kur manęs niekas nemato. Girdžiu, kaip pas pasiuntinį į saloną ateina šeimininkas. Tos sunkios eisenos, nelygaus šlubavimo, su niekuo nesupainiosi: po sužeidimo kare jis amžiams liko luošys, jo kairė koja dabar niekam tikusi. Iki manęs atsklinda prislopinti balsai: šeimininkas kreipiasi į pasiuntinį, šiuurkščiu lyg žvyras balsu bara žemesnio rango kareivį:

– Ką tu sau manai? Įsiverži čionai šitaip, kai mes laukiame atvykstant Jo Ekscelencijos Džordžo Vašingtono, o namų ponias dar nei atsikėlusius, nei apsirengusius!

Pasiuntinys uždusęs atsako:

– Generole majore, patikinu jus, kad perskaitęs mano atneštą žinią atleisite man už tokį nemandagumą. Man buvo įsakyta žinią pristatyti kuo skubiausiai.

– Gerasis Dieve, iš kur tu atjojai? – iš šeimnininko balso aišku, kad jis sunerimo.

– Iš Nort Kaslo forto prie Hadsono. Jojau visą dieną, pone.

– Tai duokš ją.

Girdžiu, kaip sušnara perduodamas popierius. Tada tylą, tik ryto paukščių giesmė girdėti kaimo dvare besiklostančių įvykių fone.

Paskui šeimnininko žingsniai, kaip visada, nelygūs, bet tokie skubūs, kokių jau daug metų nebuvo. Jis greitai priklibinkščiuoja prie laiptų ir aš sprunku į šeimnininkės kambarį.

– Kas? – man įpuolus į saulėtą miegamąjį, ji išplečia akis.

– Šeimnininkas ateina! – tiek tespėju išstarti. Girdime, kaip jis atskuba – neįtikėtinaip stipri viršutinė kūno dalis padeda jam ropštis laiptais. Po jo batais dejuoja lentos. Tik žvilgtelį į savo poniją – mudivi suprantame viena kitą, ir jos veidas persikreipia iš siaubo. Po šitiek metų žodžiai mums nebereikalingi.

– Betgi ne... Juk negali būti? – ponija Arnold kuičiasi su apklotu, neapsispręsdama – keltis ar likti lovoje.

– Pege, – Arnoldas įviršta pro duris, jo nerangus kūnas dreba. Gaudydamas orą ištaria: – Jie išsiaiškino! Viskas žuvo, viskas žuvo! Jie sužinojo apie mus.

Iš jo išraiškos suprantu, kad ne tik mano ponios, bet ir jam sunku suprasti šiuos žodžius, nors ir tariamus lūpomis. O tada, kaip staigiai pasirodė, taip generolas Arnoldas pranyksta iš mano ponios tarpdurio. Ir aš kambaryje lieku vienai viena su ponija ir jos veriamais riksmiais.

– BENEDIKTAI! – šaukia ji jam įkandin. – BENEDIKTAI ARNOLDAI!

PIRMAS SKYRIUS

„Tik nepykdykite panelės Pegės“

1778 m. gegužė
Filadelfija

KLARA PABELDĖ Į PARADINES DURIS, PASKUI DAR KARTĄ. Ji vėl žvilgtelėjo į adresą, išvedžiotą ant sutrintos popieriaus skiautės. Pažįstama močiutės rašysena Klarai nurodė prisistatyti prie Šipenų rūmų ant Ketvirtosios ir Kaštonų gatvių kampo, pačioje turtingiausių miesto rezidencijų kvartalo širdyje.

Klaros dėmesį patraukė vežiko botago pliaukštelėjimas ir ji per petį žvilgtelėjo į gatvę – ten triukšmingai kaukšėjo arklių kanošos, dardėjo kariatų ratai ir kurtinamai dundėjo žygiuojančių britų kareivių batai. Už kelių namų per langą persisvėrė tarnaitė, ant grįstos gatvės šliūkštelėjo kelių naktipuodžių turinį ir vėl pranyko viduj. Nei tokio triukšmo, nei dvoko kaime Klarai neteko patirti.

Šipenų rūmai, kaip ir gretimi pastatai, buvo iš raudonų plytų sumūrytas simetriškas namas – lyg ir architektūrinė siekiamybė, atsiradusi Džordžui Vašingtonui ir Tomui Džefersonui pasistatydinus tokio stiliaus namus. Glaudi kone vienodų mūrinių greta Ketvirtojoje gatvėje skyrėsi tik langinių atspalviais: vienų langinės buvo žalios, kitų – žydros, tamsiai mėlynos, baltos. Šipenai savo langines nusprendė nudažyti juodai.

Šipenų rūmai stovėjo atokiau nuo gatvės, priešais juos driekėsi žolės lopinėlis ir augo dvi vyšnios, dabar apsipylusios vėlyvo pavasario žiedais. Prie plačių medinių durų vedė trys laipteliai, viršum durų puikavosi trikampis frontonas. Iš nuožulnaus stogo kyšojo mansardos langai, po jais rikiavosi dvi eilės langinėmis uždarytų langų. Langai, įtaisyti ne tik tam, kad pro juos pakliūtų šviesa, bet ir dėl grožio, liudijo apie rūmų šeimininkų turtingumą. Gatvės praeiviui galėjo nusišypsoti laimė išvysti prie savo knygų palinkusį įžymųjį teisėją Edvardą Šipeną ar akies krašteliu pamatyti kurią nors iš jo gražuolių dukterų, per didžiulį holą skubančią pasitikti svečio.

Taip, namas tas. Klara dar kartą pabeldė į įspūdingąsias duris. Jos prasivėrė, ir Klara išvydo raukšlelių išvogotą pagyvenusios moters veidą.

– Gerą dieną.

Moteris buvo švelnių bruožų, iš po švarios baltos drobinės kepuraitės matėsi į kuodą suimti žilstelėję plaukai.

– Ar pagaliau atvyko Klara Bel? – moteris plačiau atvėrė duris ir pasirodė visu gražumu: atšilus orui, segėjo mėlyną drobinį sijoną ir buvo užsijuosusi švarią drobinę prijuostę. Ant nepriekaištingai išlygintos baltos palaidinės vilkėjo pablukusį pilką kikišką. Ant kaklo skepetaitė – tokiuose prašmatniuose namuose tarnams privalu kuklumas. Ji nuleido atraitotas rankoves ir mostelėjo Klarai užteiti.

– Dėkoju, ponija.

Gniauždama rankose brezentinį maišą Klara žengė per slenkstį. Moteris uždarė duris, neliko gatvės triukšmo bei dvoko, ir Klara, pakliuvusi į erdvų namą, lengviau atsikvėpė. Čia tvyranti tylą ir ramybė buvo tikra atgaiva po Keturvirtosios gatvės šurmulio.

– Nagi, Klara Bel, visą dieną laukėme tavęs atvykstant, – moteris nusišypsojo ir paėmė iš Klaros maišą. – Ar sunki buvo kelionė?

– Nesunki, ponია, – atsakė Klara, nors žinojo, kad iš veido matyti, kokia ji pavargusi.

– Važiavai pašto karieta?

– Taip, ponია.

– Turbūt nemažai už tai paklojai.

– Esu dėkinga už šį darbą, ponია, – jos žodžiai didžiuliam hole, kuriame susivokė esanti, nuskambėjo kaip išsisukinėjimas, ir Klara nedrąsiai šyptelėjo. Atrodė, kad prabudo šioje žvilgančioje ir spindinčioje didybėje, gerai nė neprisimindama ją į Filadelfiją atvedusių aplinkybių. Plūstelėjus prisiminimams, Klara sumirkčiojo. Apleistas ūkis. Mirštanti Mo. Jos sena motiutė paskutinėmis savo gyvenimo akimirkomis rašo laišką ilgametei bičiulei. Primygtinai prašo Klaros, kad išvažiutų iš Hartlių ūkio, kaip kad padarė patys Hartliai, sprukdami nuo ateinančių britų ir irokėzų.

– Aš ponია Kvigli, Šipenų ekonomė.

– Labai malonu susipažinti, ponია Kvigli.

– Na, taip...

Ekonomė taip ir neužbaigė sakinio, tik nužvelgusi Klarą atsiduso. Klara stovėjo apmirusi, kaistančiais skruostais – jos vasarinis drobiniis sijonas po kelionės buvo susiglamžęs ir purvinas, bet jį vieną Klara teturėjo. Pasidėdavo jį į spintą tik orams pasikeitus, kai rudeniui žnaibantis tekdamo traukti vilnonį sijoną. Kitaip negu ekonomės, Klaros drabužiai nebuvo pirktiniai, o namų audimo, pasiūti Mo. Sijonas ir kiklikas buvo tankaus audimo, pilkšvo mėlynai dryžuoto audinio. Kadaisė balta prijuostė nuo dažno skalbimo jau gelstelėjusi.

– Eime, Klara.

Ponია Kvigli apsigrėžė ir keliais skubriais žingsniais perėjo holą. Klara, stengdamasi neatsilikti, bet žvalgydamasi, žengė įkan-din. Į paradinį Šipenų holą šviesa plūdo pro didžiulius švarius

langus. Pačiame holo viduryje buvo platūs laiptai, kuriais žvilgnis slydo į antrą aukštą. Atokiau nuo paradinių durų – židinyse medine atbraila. Net šitokią šiltą pavasario dieną jame spragėjo ugnis ir nuo jos po holą sklido malonus kvapas, besimaišantis su baldų vaško ir moteriškų kvėpalų aromatais.

– Čia turbūt didingiau negu ūkyje, – ponija Kvigli grįžtelėjo kaip tik tada, kai Klara susižavėjusi dėbsojo į pūko lengvumo šalį, melsvą it liepsnelės kiaušinis. Pirktinis, plonytis, pakraščiais išsiuvinėtomis geltonomis šilko gėlėmis, ryškus lyg pavasario rytas. Šalis buvo bet kaip užmestas ant apmušto krėslo atkaltės, lyg šeimininkei toks puikus daiktas nepernelyg rūpėtų.

– Panelės Pegės šalis. Verčiau padėkime jį į spintą, kur jam ir vieta, antraip matysim jį kaip savo ausis, – ponija Kvigli suglėbė prašmatnų daiktą. – Ką gi, vaikelai, eime.

Klara ekonomėi įkandin pro atvirą arką žengė į erdvų saloną. Šipenų baldai ne tik glostė akį įmantriomis puošmenomis, bet ir gundė kūną prabangiu patogumu. Salono krėsmai buvo pagaminti iš glotnaus raudonmedžio, jų grakštūs linkiai žvilgėjo nupoliruoti. Ūmai Klaros kojos iš nuovargio pasidarė it švininės – kaip jai norėjosi bent akimirką prisėsti tokiame krėsele.

– Mergyt, atrodai taip, lyg niekada nebuvo salone, – mestelėjo ponija Kvigli, purendama šilko pagalvėlę ant minkštasuolio.

– Tokiame, ponija, nesu buvusi, – Klara akimis rijo kiekvieną detalę. Kambariulyje tvyrojo tyla, kurią drumstė tik už Klarą aukštesnio stovinčio laikrodžio tiksėjimas kampe. Sienas dabino paveikslai. Per langus srūvantys švelnios gegužės saulės spinduliai pynėsi su šešėliais, kuriuos metė sieninėse žvakidėse neseniai įstatytos baltos žvakės. Kokie prašmatnūs turėtų būti šiuose kambariuose buvojantys žmonės, pagalvojo Klara. Vakare, kai saulė išblėsta ir lieka vien žvakių šviesa, jie lyg niekur nieko gali

glustelėti į kertę ir pašnibždomis pasidalinti kokiu gandu arba išklaudyti gerbėjo poezijos posmelį.

– Užsisvajojai? Ką manai, mergyt?

– Čia... čia labai gražu, – aiškiai priblokšta pralemeno Klara.

– Puiku, tiesa? Žinia, kasdien girdėsi, kad nebėr pinigų, kad baldai išeina iš mados, bet man regis, viskas čia gerai, – ponია Kvigli nusišypsojo ir aplink jos rimtas akis pasklido mielų raukšlelių ratilai. – Na, Klara, tavo kelionė iš kaimo buvo ilga, eime, bent kiek atsikvėpsi.

Ponia Kvigli nusivedė Klarą pro kitą, mažesnę, saloną, dailiomis ryškiai rožinės spalvos sienomis, su knygų lentynomis ir šilku apmušta sofa priešais kortų stalėį.

– Knygos – teisėjui, kortos – ponioms. Šitaip čia vakarojama. Panelei Pegei, žinia, nei viena, nei kita ne prie širdies – jai norisi kas vakarą šokti, – ponია Kvigli pluošė sparčiu žingsniu. Perėjusios holą jos įžengė į flygelį, durų skiriamą nuo pagrindinės rūmų dalies. Moterys nužingsniavo ilgu siauru koridoriumi. Šviesa čionai pakliuvo tik pro abipus koridoriaus esančių kambarių langiukus. Klara, kiek spėjo, vis užmesdavo akį į tuos kambarius baltomis tuščiomis sienomis. Kai kuriuose, regis, buvo gyvenama, kiti atrodė tušti. Klara susiprato, kad šiame flygelyje gyvena Šipenų šeimos tarnai.

Klara dirsciojo į tuščius kambarius: daugelyje testovėjo lovos ir nenaudojami naktipuodžiai, bet kambariai atrodė patogūs ir nemaži.

– Ponia Kvigli, gal malonėtumėt pasakyti, kodėl visi šie kambariai tušti?

Ponia Kvigli atsiduso, jai žingsniuojant koridoriumi skimbčiojo žalvarinių raktų ryšulys. Senutė lyg ir dvejojo, ką atsakyti į Klaros klausimą.